

Література.

1. Естетика: Навч. посіб. / М.П.Колесніков, О.В.Колеснівкова, В.О.Лозовой та ін.; За ред. В.О.Лозового. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 208 с.
2. Вилков В.Ю. Понятие культуры. Ценностные и технологические измерения культуры // Вилков В.Ю. Человек и мир. Учебн. пособие. – К., 1995. – разд. 7. – С.126-138.
3. Степин В.С. Культура: К изданию «Энциклопедии философских знаний» // Вопросы философии. – 1999. - №8. – С.61-71.
4. Бахтин М.М. Философия поступка // Философия и социология науки и техники: ежегодник 1975-1984. – М., 1986.-184с.
5. Волченко Л.Б. Гуманность, деликатность, вежливость и этикет: ценности культуры и морали. – М.: МГУ, 1992. – 115с.
6. Виховання естетичної культури школярів: Навч посібник / І.А.Зязюн, Н.Є.Мирополюська, Л.О.Хлебнікова та ін. – К.: ІЗМН, 1998. – 156с.
7. Зязюн І. А. Молодь світу і України напередодні ХХІ століття // Трибуна. – 1997. - № 5-6. – С.20-22.
8. Волович Л.А. Система эстетического воспитания подростяющего поколения. – Казань, 1976, с.4-5.
9. Кудрявцева С.П. Пути и методы эстетического воспитания.- В кн.: Современные проблемы теории эстетического воспитания и критика буржуазных концепций. – М., 1973, с.23.
10. Разумный В.А. О сущности и методах эстетического воспитания. – В кн.: Эстетика и человек. М., 1967, с.12.
11. Гаткова С.И. Формирование эстетической культуры студентов в творческих самодеятельных объединениях: Автореф. канд. пед. наук.: 13.00.01. – К., 1982.- 24с.
12. Файзуллин А.Ф. Особенности формирования эстетической культуры современного студенчества / Башкирский государственный университет. – Уфа: Даурия, 2000. – 94 с.

УДК 37.032 – 057.875

Скрябіна Т.О.

РОЗВИТОК ЦІННІСНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ ЯК ПІДРУНТЯ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ

Провідним шляхом формування особистості, її духовності є виховання на основі гуманістичних цінностей, що передбачає морально-психологічний розвиток особистості, переорієнтацію системи ціннісних орієнтацій з індивідуальних на загальнолюдські, усвідомлення власної гідності й цінності іншої людини.

Проблема стану духовності суспільства, формування її у молоді була актуальною за всі часи існування цивілізації. Сьогодні, коли порушений баланс між матеріальним і духовним, коли безупинне підкорення природи людиною, прагнення завоювати Всесвіт призвели людину до бажання і підкоряти собі подібних, і жертвувати людяним у собі, питання формування гуманістичного світогляду у молоді стає наріжним для державної ідеології в цілому і для системи освіти зокрема.

Провідним шляхом формування особистості, її духовності є виховання на основі гуманістичних цінностей, що передбачає морально-психологічний розвиток особистості, переорієнтацію системи ціннісних орієнтацій з індивідуальних на загальнолюдські, усвідомлення власної гідності й цінності іншої людини.

Сьогодні потребує вивчення питань аксіології у вищій школі й формування професійної культури студента, підмурком якої повинна стати система ціннісних орієнтацій. Під ціннісними орієнтаціями ми розуміємо компонент світогляду особистості, який виражає пріоритети прагнення особистості щодо тих чи інших людських цінностей,

моральні орієнтири. Ціннісні орієнтації визначають здібності людини до самовизначення, самореалізації, рефлексії.

Особливого значення аксіологічна освіта набуває у підготовці майбутніх лікарів. Вивчаючи ціннісну сферу сучасного студента-медика, ми погоджуємося з думкою відомого вітчизняного науковця М.В. Попова про наявність складного і суперечливого зв'язку «між системою соціальних цінностей і аксіологічним світом особистості» [1]. Додамо: сьогодні інколи можна зазначати надто слабкий зв'язок між соціальним і особистим, загальнолюдськими цінностями й ціннісними пріоритетами молодшої людини.

Посилення гуманістичної спрямованості діяльності вищої школи потребує «антропологічного виміру» [2] як суспільства в цілому, так і студентської громади зокрема. Особливо це стосується медичної освіти, адже об'єктом впливу медицини є безпосередньо сама людина. Гуманізм лікаря співпадає з соціальною функцією медицини. Формуванню системи ціннісних орієнтацій майбутніх лікарів має передувати діагностика аксіологічної обізнаності (необізнаності) студентів. Дослідження ціннісної сфери студентів дають змогу не тільки оцінювати рівень аксіологічної культури, ступінь сформованості тих чи інших ціннісних орієнтацій, але й коригувати морально-етичний розвиток особистості, передбачати певні результати та наслідки вивчення аксіологічних питань для формування ціннісної свідомості молодшої людини.

Проведене нами опитування студентів I курсу Луганського державного медичного університету на предмет значущих для них цінностей дозволяє виокремити два найсуттєвіших моменти: 1) недостатній рівень знань з аксіологічних питань; 2) значний розрив між особистісними цінностями та соціальними і професійними цінностями. Студенти не чітко диференціюють матеріальні та духовні цінності, більшість з них не в змозі виокремити соціально-громадські та професійні цінності, не усвідомлюють специфічність професійних цінностей лікаря. У табл.1 наведено відсоткове співвідношення відповідей на завдання: «Назвіть значущі для вас цінності» (без надання переліку певних цінностей).

Таблиця 1

Цінність	відсоток
Дружба	24,2%
Родина	21,4%
Здоров'я	14,2%
Кохання	11,4%
Робота	7,1%
Чесність	7,1%
Навчання	4,2%
Взаєморозуміння	2,4%

Добро, гроші, держава, обов'язок, релігія, щастя, благодійність, успіх, діти, повага оточуючих – по 1,4%. Такі цінності, як життя, милосердя, свобода, правда, обов'язок, повага до старших, відповідальність, людяність та інші значущі для суспільства цінності залишилися поза увагою першокурсників. Жоден з респондентів не назвав професійні цінності лікаря. Можна припустити, що це пов'язано, принаймні, з трьома особливостями світосприйняття сучасної молодшої людини:

- студенти віддають перевагу цінностям, які значущі у міжособистісних стосунках, через вікові психологічні особливості;
- сучасні студенти недооцінюють значущість моральних категорій у лікарській діяльності через необізнаність у професії;
- зниження суспільно значимих цінностей через зростання індивідуалізму в суспільстві.

Психологічні особливості сприйняття світу студентською молоддю є абсолютно закономірними і до певного віку не повинні викликати тривогу у педагогів, соціологів,

психологів: поступова соціальна адаптація переорієнтує молоду людину на загальнолюдські, вічні цінності.

Недооцінка моральних категорій у лікарській діяльності й незначущість професійних цінностей для студентів першокурсників піддаються корекції під час освітньо-виховного процесу за умов впровадження аксіологічного виховання і аксіологічного навчання. Оскільки зараз освітянами порушується питання «не лише про ціннісне виховання, а й ціннісне навчання, що має своїм кінцевим результатом не знання, а формування аксіологічного світогляду, який оперує ціннісними категоріями» [3], то аксіологічні питання повинні пронизувати всі навчальні дисципліни у медичному університеті: від соціально-гуманітарних до клінічних.

Зростання індивідуалізму сучасної людини, який є результатом соціально-економічної і світоглядної кризи суспільства, стає найсерйознішою проблемою у вихованні духовності молоді. Індивідуалізм як ідеології покоління породжує негативні зразки поведінки, посилює негативні моральні якості.

Серед відповідей студентів на запитання про значущі для них цінності були й такі: «відсутність нахабства та хамства», «байдужість до слави та збагачення», «розвиток культури в країні», «здатність адекватно реагувати», «прагнення до прекрасного», «здатність приймати оптимальні рішення», що свідчить, по-перше, про неспроможність диференціювати цінності та не цінності (недостатній рівень аксіологічної культури), по-друге, про мовленнєву неграмотність студентів-першокурсників, яка не дозволяє чітко і правильно формулювати свою думку.

Про недостатній рівень аксіологічних знань і суперечності у розумінні ціннісної природи як медичної, так і гуманітарної освіти свідчать і відповіді першокурсників на запитання про цілі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін. Серед відповідей «формувати деонтологічну культуру майбутнього лікаря», «створювати умови для саморозкриття і самореалізації», «формувати гармонійно розвинуту особистості» зустрілись і такі: «формувати переконаності у власній елітарності та виключності», «формування переконаності у виключності професії лікаря». Причому подібні відповіді не були поодинокими. Отже, ціннісна сфера студентів-першокурсників потребує певної корекції, переорієнтації на дійсно гуманістичні, соціально значущі цінності.

Серед причин недостатнього рівня аксіологічної обізнаності слід зазначити відсутність цілеспрямованої аксіологічної освіти у середній та вищій школі, невиконання своїх функцій МАС-медіа ані як інструментом державної політики, ані як транслятором культури, роз'єднаність виховних зусиль з боку сім'ї та викладачів.

Аксіологічні знання є ланкою у ланцюжку ціннісної сфери особистості, до якої також входять ціннісна свідомість та система ціннісних орієнтацій особистості. Відсутність чітких уявлень про цінності не дає змогу опанувати певні цінності, усвідомлювати їх і на цьому підґрунті будувати власну систему ціннісних орієнтацій. Поза сумнівом, студентство має свій власний духовний світ, певні ціннісні орієнтації, переконання. Проте слід зазначити, що сучасний студент потребує допомоги в опануванні певних аксіологічних знань, у формуванні необхідної для лікаря і громадянина стійкої системи ціннісних орієнтацій. Цікаво, що на запитання про причини ціннісної, світоглядної кризи сучасного українського суспільства третина респондентів відповіла: «Недостатня аксіологічна освіта у навчальних закладах», «невідповідність шкільної та вузівської освіти реаліям сьогодення».

Студентство – резерв, потенціал суспільства у русі за гармонізацію й гуманізацію соціальних процесів. Визначальним чинником формування духовної культури майбутньої еліти, якою, безсумнівно, є сучасне студентство, повинно бути вузівське виховання. Можливості виховного впливу вищого начального закладу на особистість майбутнього фахівця криються у багатоаспектній аксіологічній освіті, яка має стати обов'язковою компонентою пізнавальної діяльності студентів.

Література.

1. Попов М.В. Аксиологія і медицина (Проблема цінностей і медицина). – К.: Вид. ПАРАПАН, 2003.

2. Гомілко І. Антропологічний вимір освітньої ситуації. – «Освіта і управління». Т.4. №3-4, 2000 (2001).

3. Бех І.Д. Духовні цінності в розвитку особистості// Педагогіка і психологія. – 1997. -№1.

УДК 37.01

Філатьєва Т.В.

ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЛЯ

У зв'язку з інноваційними процесами зростає кількість позашкільних навчально-виховних закладів, а питання підготовки спеціальних кадрів до роботи в них залишається не розв'язаним. Відсутність спеціалізованої підготовки кадрів для системи позашкільля спричиняє той чинник, що в позашкільних установах художньо-естетичного напрямку працюють педагоги необізнані з особливостями організації художньо-педагогічної діяльності в позашкільних закладах освіти.

Готовність студентів мистецьких спеціальностей до професійної педагогічної діяльності в позашкільних закладах є сукупністю якостей спеціаліста, що забезпечує організацію процесу художньо-естетичного виховання як цілісності, яка містить у собі художньо-педагогічну діяльність, спілкування та предметно-естетичне середовище.

Мета статті – визначити сутність понять “показник”, “рівень”, розробити показники та рівні готовності фахівців у галузі мистецтва до художньо-педагогічної діяльності в системі позашкільля.

Структура готовності майбутнього педагога-позашкільника до професійної педагогічної діяльності традиційно базується на мотивах і детермінуючих потребах особистості, що визначають постановку цілей педагогічних дій, прагнень до творчої самореалізації, до надбань практичних умінь і навичок, серед яких також навички управління емоційним станом.

Утруднення з визначенням основних критеріїв готовності випускників мистецьких спеціальностей становить той факт, що не відзначено жодного навчального закладу, який би готував спеціалістів до художньо-педагогічної діяльності в системі позашкільля.

Виділимо показники готовності до художньо-педагогічної діяльності студентів мистецьких факультетів у позашкільних закладах освіти художньо-естетичного напрямку. С.Ожегов у тлумачному словнику так роз'яснює термін “показник” – це “те, по чому можна судити про розвиток чи хід чогось” [1]. Аналіз літератури дозволяє зробити висновки, що показник є складовою частиною компонента, яка становить собою прояв одного з важливих боків певного явища, що дає можливість стверджувати про її наявність, відсутність або стан розвитку.

Аналізуючи різні підходи до проблеми вибору показників оцінки готовності до професійної діяльності в різних соціокультурних галузях, виділимо наступні показники оцінки готовності майбутнього педагога-позашкільника до художньо-педагогічної діяльності.

Про *мотиваційно-ціннісну готовність* можна судити за рівнем професійно-педагогічної спрямованості, тобто ставлення особистості до майбутньої професії, зацікавленість нею, позитивний емоційний стан при роботі, прагнення до оволодіння знаннями, вміннями й навичками роботи в системі позашкільля. Таким чином, про сформованість мотиваційно-ціннісного компонента готовності можна судити за такими показниками: